

Arkivsak-dok. 23/03850-1
Saksbehandler Hans-Egill Berven

Saksgang Møtedato
Formannskapet 30.11.2023

Saksframlegg

Strømprisutvalgets rapport. Høringsuttalelse fra Flekkefjord kommune

Rådmannens innstilling:

Flekkefjord kommune avgir følgende høringsuttalelse til Strømprisutvalgets rapport:

1. For å sikre like konkurransevilkår, lavere og mer forutsigbare priser i Lister som en del av NO2, må prisutjevne tiltak mellom de ulike budområdene i Norge iverksettes umiddelbart.
2. Overføringskapasiteten mellom de ulike budområdene i Norge må styrkes. Det gjelder spesielt kraftledningsnettene mellom Sørlandet og Østlandet.
3. Flaskehalsinntektene til Statnett må fordeles etter hvor de har oppstått.

For øvrig vises det til vurderingspunkter nevnt i saksutredningen.

Vedlegg

Saken kort fortalt

Strømprisutvalget, nedsatt av Olje- energidepartementet i februar 2023, overleverte rapporten «Balansekunst» til olje- og energiministeren den 12. oktober. Link: <https://www.regjeringen.no/contentassets/2c6bdb1746d345a0bf31449f8dbf84b2/stromprisutvalgets-rapport.pdf>

Strømprisutvalget har kartlagt kraftmarkedet, og analysert tiltak innenfor EØS avtalens handlingsrom som kan bidra til lavere, konkurransedyktige og forutsigbare strømpriser i Norge på kort og lang sikt. Utvalget peker på mer kraftutbygging som det viktigste tiltaket. Kommunene er høringspart og høringsfristen er satt til 15. des.

Denne høringsuttalelsen er i vesentlig grad basert på et utkast skrevet av Kvinesdal kommune.

Bakgrunn

Strømprisutvalgets mandat har vært å utrede og drøfte ulike modeller som kan bidra til mer stabile, forutsigbare og konkurransedyktige priser til husholdninger, industri og næringsliv, samt sikre investeringer i fornybar energi.

Rapporten består av tre deler;

- Beskrivelse av dagens system og organisering – basert på engros- og sluttbrukermarked.
- Veien fremover – hvilke utviklingstrekk ses fremover som har betydning for strømprisene i Norge, og mulige scenarioer for prisutviklingen.
- Analyse av om lag 50 tiltak som kan bidra til mer stabile, forutsigbare og konkurransedyktige priser. Utvalget tar ikke stilling til tiltakene, men drøfter fordeler og ulemper.

Utvalget viser til at reguleringen av kraftmarkedet alltid vil være en balansekunst mellom kraftpriser, forsyningssikkerhet og hensynet til natur og miljø. De drastiske økningene i kraftprisene i 2021 og 2022 forklares med flere sammenfallende hendelser. Det pekes på energiknapphet pga. krigen i Ukraina, en klimamotivert energiomlegging i Europa samt spesielle nedbørforhold i Norge.

Hvordan prisene i markedet vil bli, vil avhenge av fremtidens energimiks i Europa. En europeisk energimiks med lite regulerbar produksjon, vil øke behovet for regulerbar kraft fra Norge. Dette kan ifølge rapporten gi gode muligheter for verdiskaping for kraftnæringen i Norge.

Europas kraftsystem har i stor grad vært basert på fossil kraftproduksjon, mens norsk kraftproduksjon i større grad er regulerbar. Utvekslingen av kraft har gjort at norsk kraftproduksjon i økende grad har blitt tilpasset variasjoner i forbruksnivået i Europa.

Med mer uregulerbar kraft blir kraftsystemene i Europa generelt mer avhengig av kapasiteten i strømmettet. Tempoet i nettutviklingen blir dermed en sentral driver for prisutviklingen og for hastigheten i energiomstillingen (det grønne skiftet).

Frem til 2040 skal kraftsystemet i Europa gjennom en stor omlegging til fornybare energikilder. Denne omstillingen krever mer kraftutveksling, fleksibilitetsløsninger og lagringsløsninger. De aller fleste som utvikler langsiktige analyser for kraftmarkedet, inkludert Statnett, NVE og analyseselskaper, forventer en kraftig økning i både produksjon og etterspørsel i fremtiden.

Utvalget hevder at det fortsatt vil være mulig å ha lavere kraftpriser i Norge enn på kontinentet, men dette krever en markant økning i utbygging av fornybar energi. Det vises her til Energikommisjonen anbefalinger i NOU 2023:3. Utvalget peker på at kraftmarkedet etter prissjokket synes å være på vei mot en normalisering med lavere priser. Utvalget hevder at det vil gå mot en stabilisering av prisene både i Norge og i Europa på et høyere nivå, og med større variasjoner, enn det som tidligere har vært gjeldende.

Utvalget mener at dagens markedsbaserte kraftomsetning gir de beste forutsetninger for å sikre forsyningssikkerhet og effektiv ressursutnyttelse. De viser til at uakseptabelt høye kraftpriser i fremtiden bør løses gjennom fordelingsmekanismer i stedet for større inngrep i markedsmekanismene. Det innebærer at nødvendige omfordelinger bør skje i sluttbrukermarkedet og ikke i engrosmarkedet. Dette prinsippet benyttes i dagens strømstøtteordning.

Mulige tiltak foreslått i rapporten

Strømprisutvalget har i sin rapport beskrevet 50 ulike tiltak. I saken gis en kort oppsummering av de tiltakene utvalget legger frem som er mest relevante for Listerregionen.

Norgespris

Hvis budområdene fjernes vil man få samme pris til alle forbrukere i hele landet. Dersom budområdene fjernes vil imidlertid relevante aktører ikke lenger få signaler gjennom prisen om hvor det er mest verdifullt for samfunnet å øke eller redusere produksjon og forbruk, noe som ifølge utvalget gir et mindre optimalt forbruksmønster.

Makspris

En makspris setter et tak på hvor høy prisen kan bli. Det gir ifølge utvalget svekkede insentiver for aktørene til å investere i ny kraftproduksjon, og det svekker forbrukernes insentiver til energieffektivisering. Med en makspris som er lavere enn markedsprisene i landene rundt oss, så gir det insentiver til at ny industri vil lokalisere seg i Norge. Det gir økt etterspørsel, og ettersom prisen ikke gir insentiver til ny kraftproduksjon, så forverres ressursbalansen ytterligere og forsyningssikkerheten blir stadig mer utsatt.

Innenriks overføringskapasitet

Under energikrisen har vi tidvis sett store prisforskjeller mellom prisområdene i Sør-Norge (NO1, NO2, NO5) og prisene i Nord-Norge (NO3, NO4). Sommeren 2023 falt prisene kraftig på Østlandet og i Bergens-området, mens prisene i NO2 (Sør-Vest Norge) har holdt seg forholdsvis høye.

En styrket innenlands overføringskapasitet, ved å bygge mer nett, ved å utnytte

eksisterende nett bedre, og benytte teknologi (fasevridere) til å tvinge strømmen til å gå innenlands, vil bidra til å utjevne prisforskjellene mellom landsdelene.

Fastprisavtaler og prissikring

Forbrukerrådet viser til at kundene historisk har tjent på spotprisavtaler, men at utviklingen i kraftmarkedet framover er usikker. Fastpris kan være et godt alternativ for kunder som ønsker å sikre seg mot svingninger og fremtidige pristopper.

Utvalget anbefaler at det utvikles bedre ordninger for fastprisavtaler til sluttbrukere, og mener alle kunder bør få like muligheter til å velge grad av prissikring, og stabilisering av egne energikostnader på et informert grunnlag.

Politisk bestemt rabatt på sluttbrukerprisen

Regjeringens strømstøtteordning for husholdninger er et eksempel på en ordning med rabatt, der 80-90% av prisforskjellen mellom 70 øre og spotprisen dekkes.

Prisutjevning mellom budområder

Tiltaket innebærer innføring av en ordning rettet mot sluttbrukermarkedet slik at husholdninger og næringsliv tilbys samme pris uavhengig av geografisk tilhørighet.

Merk at man ikke gjennom tiltaket utjevner engrosprisen, men at man ser på en overføring fra sluttbrukere i lavprisområder til sluttbrukere i høyprisområder.

Utvalget ser for seg at ordningen gjennomføres som en budsjettneøytral overføring ved avgift i områder med lav pris til subsidiering av områder med høy pris, slik at alle regioner får lik pris.

Vurdering

Det norske samfunnet har bygget et velfungerende kraftsystem som til nå har sikret god tilgang til rimelig kraft. Å sikre at strøm er tilgjengelig i tilstrekkelig omfang, og til en pris som er forutsigbar og akseptabel, er dermed en helt sentral del av vårt felles samfunnsansvar både lokalt, regionalt, nasjonalt (og også internasjonalt). Dette er hjemlet i Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi §1-2:

«Loven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.»

Vedvarende høye strømpriser, og stor forskjeller i prisene mellom budområdene, er til betydelig ulempe for investeringer og utvikling av arbeidsplasser i Lister. Det er flere eksempler på bedrifter i Listerregionen som har store økonomiske utfordringer knyttet til den økte kraftprisen. Lovens formål anses derfor ikke som oppfylgt med dagens energipolitikk.

Det oppleves som konkurransevridende og urimelig at budområdet Lister er en del av (NO2), har vedvarende høyere priser enn Nord-Norge og Østlandet. Vedvarende høye energipriser vil være et hinder for investeringer i hele regionen, som i utgangspunktet er en stor eksportregion. I verste fall kan vi oppleve nedleggelse og flytting av virksomheter.

Utvalget hevder at en økning av norsk kraftproduksjon på sikt vil gi norske forbrukere lavere strømpriser enn i andre land. Det stilles spørsmålstegn ved hvorvidt dette også vil gjelde for NO2 regionen som med sin overføringskapasitet til Europa, opplever den sterkeste prissmitten.

Det stilles også spørsmålstegn ved utvalgets slutning om at et vedvarende kraftoverskudd vil føre til noe lavere priser i fremtiden all den tid den Europeiske satsingen på uregulerbar kraftproduksjon forventes å øke behovet for regulerbar kraft. Det er grunn til å anta at norsk kraftproduksjon ikke er stor nok til å ha noen utslagsgivende innvirkning på kraftprisene i Europa. Områder med utenlandskabler kan dermed forventes å ha vedvarende høye strømpriser hvis ikke politikerne griper inn.

Utfordringene kan på kort sikt løses med prisutjevning mellom budområder med en budsjettneutrytral overføring der områder med lav pris subsidierer områder med høy pris, slik at alle har en lik pris. Prisutjevningende tiltak må iverksettes raskt.

På lang sikt bør det produseres mer strøm ved bedre utnyttelse av vannkraftressursene, og ved å ta i bruk andre energikilder. Det like fullt grunn til å anta at økt kraftproduksjon ikke vil avhjelpe situasjonen i NO2 området. En politisk inngripen i forhold til prissmitte anses derfor som nødvendig. Utvalgets avvisning av makspris-alternativet er begrunnet i forventet lavere investeringsvilje i ny kraftproduksjon. Det etterlyses en nærmere analyse av alternative nasjonale insentiver for å støtte ny kraftutbygging.

Det anbefales å kanalisere mer støttemidler til tiltak i privat og offentlig sektor som kan bidra til mer lokal strømproduksjon, og til avlastning av strømmettet.

Det er eksempler på kraftverk i Lister som har fått konsesjon til prosjekter over 10 MVA som har nedskalert anleggene for å unngå grunnrentebeskatning. Sett i lys av dagens situasjon er det underlig med et skatteregime som får utbygger til å velge et lavere produksjonsnivå enn det kraftressursen potensielt kan levere. Ordningen med grunnrenteskatten må derfor vurderes og justeres. Det er viktig at kraftproduksjonen optimaliseres når det gjøres inngripende tiltak i naturen. Utover dette er det også viktig at vertskommunene får kompensert for de naturressursene de avstår.

I 2023 ble det gitt dispensasjoner til bruk av flaskehalsinntekter slik at nettleien kunne reduseres, og sette tak på kraftprisen som benyttes i beregning av energileddet i tariffen på alle nettnivå. Disse midlertidige forskriftene vil opphøre ved utgangen av 2023. Dispensasjonene bør forlenges for å redusere konkurransevridningen mellom ulike strømprisområder.

Reglene for regulering av vannkraftmagasinene må vurderes for å hindre norsk forsyningskrise.

Overføringskapasiteten er en utfordring i store deler av Lister. Uten tilstrekkelig kapasitet i strømmettet vil lave og forutsigbare priser ikke være nok for å tiltrekke seg næringsvirksomhet. En styrket overføringskapasitet til Lister er nødvendig for å tiltrekke seg nye industrielle satsinger.

Strømprisutvalget har levert en omfattende rapport på 261 sider. Utvalget tilbyr ikke noen entydige svar, men henviser til avbøtende tiltak rettet mot sluttbrukere for å korrigere for prissmitte fra Europa. Utvalget viser selv til at temaet er omfattende, og at det ikke er mulig å gi et fullt dekkende bilde av temaet selv innenfor en slik ramme. Rapporten kunne likevel hatt en mer konkret og kortfattet oppsummering med klare og konkrete anbefalinger.

Konklusjon

Strømprisutvalgets mandat var å «utrede og drøfte ulike modeller som kan bidra til mer stabile, forutsigbare og konkurransedyktige priser til husholdninger, industri og næringsliv, samt sikrer investeringer i fornybar energi»

Uten klare anbefalinger som kan korrigere for prissmitte fra Europa, og da særlig i NO2 området, er strømprisutvalgets rapport av begrenset verdi for Listerregionen. Det forventes at det gjøres konkrete grep som gir næringslivet i Lister like muligheter som i resten av landet.